

Стаття присвячена дослідженню та аналізу окремих теоретичних питань, що стосуються підстав та умов реалізації кримінально-правових заходів безпеки. Автор статті, розкриваючи правову природу заходів безпеки у кримінальному праві України, виділяє фактичну і юридичну підстави застосування цих заходів до відповідних осіб, а також визначає умови, які забезпечують правомірність реалізації кримінально-правових заходів безпеки.

Ключові слова: кримінально-правові заходи безпеки, підстави застосування кримінально-правових заходів безпеки, умови правомірності застосування кримінально-правових заходів безпеки.

Попкова В.В.

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ОСНОВАНИЙ И УСЛОВИЙ, КОТОРЫЕ ОБЕСПЕЧИВАЮТ ПРАВОМЕРНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ УГОЛОВНО-ПРАВОВЫХ МЕР БЕЗОПАСНОСТИ

Статья посвящена исследованию и анализу отдельных теоретических вопросов, которые касаются оснований и условий реализации криминально-правовых мер безопасности. Автор статьи, раскрывая правовую природу мер безопасности в криминальном праве Украины, выделяет фактическое и юридическое основания применения этих мероприятий к соответствующим лицам, а также определяет условия, которые обеспечивают правомерность реализации криминально-правовых мер безопасности.

Ключевые слова: криминально-правовые меры безопасности, основания применения криминально-правовых мер безопасности, условия правомерности применения криминально-правовых мер безопасности.

Popkova V.V.

SOME STUDIES QUESTION OF THE GROUNDS AND CONDITIONS THAT ENSURING THE LEGALITY OF THE USE OF CRIMINAL LAW SECURITY MEASURES

The article is dedicated to the investigation and analysis of separate theoretical questions concerning the grounds and conditions of ensuring the legality of the use of criminal law security measures. The author by revealing the legal security measures in the criminal law of Ukraine singles out factual and legal grounds of using these measures to the relevant persons and also defines the conditions that ensure the legality of penal security measures.

Keywords: criminal legal precautions, grounds for application of criminal law measures, terms of use legality of criminal security.

Семеншин М.О.

КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКА ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

УДК 343.9

У науковій літературі корисливо-насильницькій злочинності неповнолітніх присвячено немало робіт. На формування основних результатів дослідження мали істотний вплив наукові розробки українських правників, управлінців, адміністративістів, психологів, кримінологів, 192

педагогів В.І. Антіпова, О.М. Бандурки, Н.В. Барахтяна, І.П. Голосніченка, С.Т.Гончарука, О.М. Джужі, Є.В. Додіна, М.М. Дорогих, А.В. Іщенко, М.Й. Коржанського, В.П. Казміренка, Я.Ю. Кондратьєва, В.К. Колпакова, Ф.А. Лопушанського, Н.Р. Нижник, О.І. Остапенка, В.І. Олефіра, В.М.Синьова, В.Д. Сушенка, Л.П. Тузова, В.І. Шакуна та інших.

Проте більшість робіт вищезгаданих авторів написана п'ять і більше років тому, тому багато положень, зокрема такі як корисливо-насильницька злочинність неповнолітніх, її поняття, види, суб'єкти, сьогодні потребують коректування з урахуванням сучасних умов і нового кримінального законодавства.

Ряд авторів, зокрема С.В. Ванюшкин, А.І. Долгова [1,с.463], В.А.Пашковський [2,с.13-19], Е.П. Вечернін, М.В. Кравченко, Ю.М. Худяков [3, с. 6-9], В.А. Владимиров і В.І. Холостов [4, с. 73-77], Л.Д. Гаухман [5, с. 18] визначають грабежі, розбої і вимагання, як різновиди загальнокримінальних корисливих посягань, які здійснюються насильницьким способом, не виділяючи, однак, ці злочини у відособлену підгрупу. На наш погляд, такий підхід, заснований лише на нормативних критеріях, найбільш припустимий саме для кримінально-правової, а не для кримінологічної класифікації. У зв'язку з цим, найбільш зорієнтованим на потреби кримінології, здається виділення видів злочинів, які аналізуються, у відособлену групу корисливо-насильницьких посягань.

У рамках нашого дослідження здійснена спроба в межах корисливо-насильницької злочинності виділити її підвид в залежності від характеристики особи, яка скоїла злочин. Ми маємо на увазі специфічну категорію злочинця – неповнолітнього.

Такий підхід обґрунтовується наступним. Враховуючи вік неповнолітніх, спрямоване ними насильство може застосовуватись в специфічних формах, нерідко відмінних від тих форм, в яких застосовується насильство дорослих.

Отже, перелік злочинів, передбачених КК України як таких, що вчиняються неповнолітніми із застосуванням насильства є значно ширшим, ніж перелік насильницьких злочинів дорослими.

Основні відмінності в даному підвиді злочинності зосереджуються в особі потерпілого, його ролі в механізмі злочинної поведінки. Названі особливості цього підвиду насильницької злочинності даються знаки при запобіганні цих злочинів та зумовлюють особливості запобіжної діяльності. Наведене дає достатні підстави для виділення такого підвиду злочинності, як корисливо-насильницькі злочини щодо неповнолітніх для окремого їх вивчення.

Як ми вже зазначали, саме в зв'язку з відсутністю єдиного підходу до поняття насильницьких злочинів, визначення їх кола є певною пробле-

мою. Принагідно зауважимо, що такий стан речей є проблемою не лише для України.

Так, В.В. Лунєєв, аналізуючи національне кримінальне законодавство Німеччини, Англії, Уельса, Швеції, Франції, США та інших країн, відмічає значну різноманітність підходів при визначенні злочинів як насильницьких [6,с.194-195].

Разом з тим, звертаючись до законодавства зарубіжних країн, як позитивний фактор слід відмітити наявність в “Зводі законів Сполучених Штатів” (§ 16 глави 1 “Загальні положення”) законодавчого визначення насильницького злочину –

“(а) посягання, елементом якого є застосування, спроба застосування або погроза застосування фізичної сили по відношенню до особи або майна іншого, або

(б) будь-яке інше посягання, що є фелонією, яке за своїм характером містить в собі значну небезпеку того, що в процесі здійснення посягання на особу або майно іншого може бути застосована сила” [7,с.71]. В національному законодавстві відсутнє поняття насильницьких злочинів, що і породжує різноманітність підходів до вирішення цієї проблеми.

На наш погляд, справедливо зазначає В.В. Лунєєв, вказуючи, що «реально по корыстным побуждениям могут совершаться преступления, посягающие на самые разные объекты: против собственности, личности, государства, правосудия, здоровья населения, экологии, управления и т. д. Причем эта мотивация в ряде случаев не является единственной при одной и той же уголовно-правовой квалификации» [8,с.232–233]. Дійсно, без урахування мотивації неможливо уявити кримінологічну сутність злочинів, розподілених по об’єктах кримінально-правового захисту і, відповідно, розробити дійову стратегію їх попередження. Так, у світовій статистиці нарівні з насильницькою злочинністю виділяють групу майнових посягань. Інші злочини, вчинені з корисливою метою, але спрямовані на інші об’єкти, до цієї групи не включаються. У поліцейській кримінальній статистиці більшості європейській держав вказані категорії злочинів виділяються в окремі параграфи [9,с.108–111]. Безумовно, насильство – найбільш небезпечний спосіб, який вже сам по собі карається. Однак це не може служити основою для виключення діянь, які розглядаються, з категорії корисливих. Ще професор І.Я. Фойницький нагадував: «По мнению римских юристов, все преступления учиняются или насилем или обманом» [10, с. 3]. Обґрунтовано уявляється пропозиція В.В. Лунєєва, для кримінологічної повноти враховувати грабеджі, розбої і вимагання як у структурі насильницьких, так і в структурі корисливих посягань, виділяючи їх при цьому в окрему підгрупу корисливо-насильницьких злочинів [8, с. 234].

На необхідність виділення вказаних видів злочинів в самостійну групу – корисливо-насильницьких – звертав увагу В.К. Звірбуль, зазначаючи, що «одной из основных групп в криминологической классификации являются корыстные и корыстно-насильственные посягательства» [11, с. 254].

Досліджуючи детермінанти злочинного насильства як відособлену групу криминологічної класифікації, корисливо-насильницькі злочини розглядає А.Е. Жалінський [12, с. 102]. С.М. Іншаков, аналізуючи світовий досвід боротьби з кримінальним феноменом, також виділяє корисливо-насильницькі злочини, як єдиний об'єкт наукового дослідження [13, с. 255].

Крім того деякі автори справедливо, на наш погляд, відмічають відмінності між кримінально-правовою, криміналістичною і криминологічною позиціями освітлення цієї проблеми. Цієї думки, зокрема дотримуються А.А. Коровін [14,с.30], С.М. Мірович [15, с. 57]. Криміналістичний аналіз надається у працях Ю.П. Аленіна [16, с. 91], В.В.Тіщенко [17, с. 91; 18, с. 42-48; 19; 20, с. 10-37;], О.В. Болгара [20, с. 10-37].

На наш погляд, схожість мотиваційних процесів, деяка однотипність при виборі засобів і методів здійснення і приховування цих видів злочинів, дають підстави для їх класифікаційного відособлення. У зв'язку з цим представляється обґрунтованим і вірним криминологічне об'єднання грабежів, розбоїв і вимагань, а також осіб, що їх вчинили, в однорідну групу корисливо-насильницьких злочинів як єдиний масив дослідження.

Вищевикладене дозволило дійти нам до наступних висновків:

- для криминологічної повноти необхідно враховувати грабежі, розбої і вимагання, як у структурі насильницьких, так і в структурі корисливих посягань, виділяючи їх при цьому в окрему підгрупу корисливо-насильницьких злочинів;

- існує необхідність виділення такого підвиду злочинності, як корисливо-насильницька злочинність неповнолітніх для окремого її вивчення;

- для ефективного запобігання корисливо-насильницької злочинності неповнолітніх необхідно враховувати міжнародний досвід, зокрема впровадження ювенальної юстиції, залучення волонтерського руху та громадськості, співпраця органів кримінальної міліції з батьками та закладами органів освіти.

1. Криминология: Учебник для юридических ВУЗов / Под общ. ред. А.И. Долговой. – М.: Издат. гр. «Норма – Инфра-М», 1999. – 784 с.

2. Пашковский В.А. Проблемы борьбы с кражами, грабежами и разбоями. – М.: ВНИИ МВД СССР, 1980. – 280 с.

3. Вечернин Э.П., Кравченко М.В., Худяков Ю.М. Предупреждение и раскрытие посягательств на личное имущество иностранных граждан. – М.: ВНИИ МВД СССР, 1988. – 156 с.
4. Владимиров В.А., Холостов В.И. Ответственность за грабеж и личность грабителя. – М.: ВНИИ МВД СССР, 1976. – 340 с.
5. Гаухман Л.Д. Насилие как средство совершения преступлений. – М.: Наука, 1974.
6. Лунеев В.В. Преступность XX века. Мировые, региональные и российские тенденции. – М., 1999. – С.194-195.
7. Уголовное законодательство зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии, Японии): Сб. законодательных материалов / Под. ред. И.Д. Козочкина. - М., 1998. - С. 71.
8. Лунеев В.В. Преступность XX века. Мировой криминологический анализ. – М.: Норма, 1999. – 516 с.
9. Дубовик О.Л. Современное состояние преступности в ФРГ: анализ и краткая оценка статистических данных // Государство и право. – № 2. – 1993.
10. Фойницкий И.Я. Курс уголовного права. Часть Особенная. Посягательства личные и имущественные. – СПб., 1916.
11. Криминология: Учебник / Под ред. В.К. Звирбуль, Н.Ф. Кузнецовой, Г.М. Миньковского. – М.: Юрид. лит., 1979. – 304 с.
12. Жалинский А.Э. Насильственная преступность и уголовная политика // Советское государство и право. – № 3. – 1991.
13. Иншаков С.М. Зарубежная криминология. – М.: Инфра–М – Норма, 1997. – 383 с.
14. Коровин А.А. Криминологическая характеристика лиц, совершивших грабежи и разбои. – М.: ВНИИ МВД СССР, 1976. – 258 с.
15. Мирочич С.М. Криминалистическая типология личности корыстно-насильственных преступников // Вестник Московского университета. – Серия 11: Право. – № 4. – 1991.
16. Аленин Ю.П., Тищенко В.В. О классификации очагов корыстно-насильственных преступлений // Актуальные проблемы уголовного процесса и криминалистики на современном этапе: Межвузовский сборник научных трудов. – Одесса: ОГУ им. И.И. Мечникова, 1993. – 242 с.
17. Аленин Ю.П., Тищенко В.В. О классификации очагов корыстно-насильственных преступлений // Актуальные проблемы уголовного процесса и криминалистики на современном этапе: Межвузовский сборник научных трудов. – Одесса: ОГУ им. И.И. Мечникова, 1993. – 242 с.,
18. Тищенко В.В. Криминалистическое значение связи «преступник-жертва» для методики расследования // Криминалистика и судебная экспертиза. – Вып. № 16. – Киев: Вища шк., 1978.
19. Тищенко В.В. Криминалистическая характеристика корыстно-насильственной преступной деятельности // Актуальные проблемы уголовного процесса и криминалистики на современном этапе: Межвузовский сб. науч. тр. – Одесса: ОГУ им. И.И. Мечникова, 1993. – 242 с.,
20. Тищенко В.В., Болгар О.В. Механизм совершения корыстно-насильственных

преступлений // Актуальні проблеми діяльності ОВС по попередженню, розкриттю і розслідуванню злочинів. – Ч. II. – Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса: НДРВВ ОІВС МВС України, 2000. – 244 с. Семеншин М.О.

КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКА ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Автором здійснена спроба виділити грабежі, розбої та вимагання, вчиненні неповнолітніми в окрему підгрупу корисливо-насильницьких злочинів, вказано на необхідність окремого дослідження даної підвиду та на основні заходи, які необхідно спрямувати на запобігання корисливо-насильницьким злочинам неповнолітніх

Ключові слова: корисливо-насильницька, злочинність неповнолітніх, запобігання корисливо-насильницьким злочинам

Семеншин М.О.

КОРЫСТНО-НАСИЛЬСТВЕННАЯ ПРЕСТУПНОСТЬ НЕСОВЕРШЕННО-ЛЕТНИХ

Автором осуществлена попытка выделить грабежи, разбои и вымогательства, совершенные несовершеннолетними в отдельную подгруппу корыстно-насильственных преступлений, указано на необходимость отдельного изучения этих преступлений, основные мероприятия, которые необходимо направить на предотвращение корыстно-насильственных преступлений несовершеннолетних

Ключевые слова: корыстно насильственная преступность несовершеннолетних, предупреждение корыстно-насильственных преступлений

Semenyshyn M.O.

PROFIT-MOTIVATED VIOLENT CRIMES OF MINORS

In the article the attempt to separate stealing openly, robbery and blackmail committed by minors from other profit-motivated violent crimes is made; the necessity of the separate investigation of the mentioned group of crimes is highlighted, and the main measures that are aimed at the prevention of such crimes are pointed out.

Keywords: profit-motivated violent crimes, crimes committed by minors, prevention of the profit-motivated violent crimes

Федорак Л. М.

ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ СТАТТІ 69-1 КК УКРАЇНИ ДЛЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

УДК 343.211.2

Актуальність теми. У кримінальному законі України станом на сьогоднішній день залишається не вирішеним питання впливу пом'якшуючих та обтяжуючих обставин на покарання. Перша відповідна спроба здійснена в ст. ст. 69, 691 КК України. Для дослідження було проаналізовано судову практику в Україні щодо застосування норми ст. 691 КК України при призначенні покарання в період з 01.06.2008 року до 01.01.2010 року. Протягом вказаного періоду згідно даних Державного реєстру судових рішень в Україні було проголошено 200 вироків